

EMH Barcelona Charter

European Maritime Heritage www.european-maritime-heritage.org

EMH on kansalaisjärjestö, jonka jäseniä ovat perinnealusten omistajien edustamat yhteisöt, merenkulun historiaa tallentavat museot sekä muut perinteisestä merenkulusta kiinnostuneet yhteisöt. Järjestön tavoitteena on tehdä yhteistyötä merellisen kulttuuriperinnön ylläpitämiseen osallistuvien eurooppalaisten organisaatioiden välillä. Järjestö tarjoaa myös Euroopan unionin virallisille organisaatioille edustavaa ja neuvovaa palvelua kaikissa historiallisten veneiden ja alusten säilyttämiseen ja käyttöön liittyvissä asioissa. EMH on Europa Nostran kulttuuriperintöallianssin jäsenjärjestö.

EMH on julkaissut Barcelona Charterin, koko nimeltään *European Charter for the Conservation and Restoration of Traditional Ships in Operation*. Barcelona Charter on laajalti hyväksytty standardi historiallisten edelleen käytössä olevien vesikulkuneuvojen käyttö-, huolto- ja kunnostusprojekteille.

Charterin englanninkielisen version voi ladata organisaation sivuilta osoitteesta <https://www.dropbox.com/s/707v3ipj6ban6gi/Barcelona%20Charter.pdf?dl=0>

Charterin kommenttiosio löytyy osoitteesta <https://www.dropbox.com/s/dgdq63t66txc7c7/Barcelona%20Charter%20Commentary.pdf?dl=0>

Museovirasto on kääntänyt Charterin ja kommenttiosan nimellä Barcelonan peruskirja

Barcelonan peruskirja

*KÄYTÖSSÄ OLEVIEN PERINNEALUSTEN VAALIMISTA JA RESTAUROINTIA KOSKEVA
EUROOPPALAINEN PERUSKIRJA*

[Johdanto]

Vuonna 1964 laadittu VENETSIAN JULISTUS määrittelee historiallisten muistomerkkien ja kohteiden vaalimisen ja restauroinnin periaatteet. Julistus alkaa seuraavalla johdannolla: "Aikaisempien sukupolvien historialliset monumentit ovat täynnä sanomaa menneestä ja ovat nykyäänkin ikivanhojen perinteiden eläviä todistuskappaleita. Kansat ovat tulossa yhä tietoisemmiksi inhimillisten arvojen yhteisyydestä ja pitävät menneisyyden monumentteja yhteisenä perintönään. Ymmärretään yhteinen vastuu niiden säilyttämisestä tuleville polville. Meidän velvollisuutenamme on jättää kohteet jälkeemme kaikessa aitoudessaan. On olennaista, että vanhojen rakennusten suojelua ja restaurointia ohjaavat periaatteet sovitaan ja kirjataan kansainvälisellä tasolla. Jokainen maa on vastuussa periaatteiden soveltamisesta oman kulttuurinsa ja omien perinteidensä puitteissa. Ateenan julistus vuodelta 1931 määritteli ensimmäisen kerran nämä perusperiaatteet. Se oli auttamassa alkuun laajaa kansainvälistä liikettä, joka on konkretisoitunut kansallisissa asiakirjoissa, ICOM:in ja UNESCO:n toiminnassa ja jälkimmäisen perustamassa Kulttuuriomaisuuden säilyttämisen ja entistämisen kansainvälisessä tutkimuskeskuksessa (ICCROM)."

Kumpikin julistus keskittyy maalla sijaitseviin historiallisiin muistomerkkeihin ja kohteisiin. Merellistä perintöä julistukset eivät kuitenkaan käsittele sen samankaltaisuudesta huolimatta. Tästä syystä Barcelonassa vuonna 2001 pidetty European Maritime Heritage (EMH) -järjestön neljäs kokous päätti muokata VENETSIAAN JULISTUKSEN pohjalta merellistä perintöä koskevan eurooppalaisen peruskirjan, joka nimettiin "BARCELONAN PERUSKIRJAKSI".

MÄÄRITELMÄT

1. ARTIKLA. Vesillä oleva merellinen perintö pitää sisällään yksittäiset perinnealukset, joissa on todisteita tietystä sivilisaatiosta tai merkittävästä kehityksestä, sekä perinteisen purjehduksen, merenkulkutaidon ja merenkulkualan työtaidon. Siihen sisältyvät sekä suuret että vaatimattomammat entisajan alukset, jotka ovat ajan myötä saaneet kulttuurillista merkitystä.

2. ARTIKLA. Perinnealusten säilyttämisessä, restauroinnissa ja käytössä on hyödynnettävä kaikkia tieteenaloja, menetelmiä ja välineitä, jotka edesauttavat vesillä olevan merellisen perinnön tutkimista ja säilyttämistä.

TAVOITE

3. ARTIKLA. Käytössä olevien perinnealusten säilyttämisen ja restauroinnin tarkoituksena on suojella niitä niin taideteoksina ja historiallisina todistuskappaleina kuin perinteisten käsityötaitojen säilyttäjinäkin.

SÄILYTTÄMINEN

4. ARTIKLA. Käytössä olevien perinnealusten säilyttämiseksi on ensiarvoisen tärkeää, että niiden kunnossapito on pysyvästi järjestetty.

5. ARTIKLA. Perinnealusten käyttö yhteiskunnallisesti hyödylliseen tarkoitukseen helpottaa aina niiden suojelua. Tällainen käyttö on siis toivottavaa, mutta se ei saa merkittävästi muuttaa aluksen ulkoasua. Uuden käyttötarkoituksen edellyttämät muutokset tulisi pitää näissä rajoissa.

6. ARTIKLA. Perinnealus on erottamaton osa sitä historiaa, josta se on todisteena, ja niitä vesiä, joilla se on purjehtinut. Siksi sen kotisatama ja käyttöalue ovat ihannetapauksessa samalla seudulla, missä sitä on aiemmin käytetty.

RESTAUROINTI

7. ARTIKLA. Restaurointi on pitkälle erikoistunutta toimintaa. Sen tavoitteena on säilyttää ja tuoda esiin perinnealusten esteettinen, toiminnallinen ja historiallinen arvo. Restaurointi perustuu alkuperäisen materiaalin ja autenttisten asiakirjojen kunnioittamiseen. Ennen restaurointia ja sen aikana aluksesta on aina tehtävä historiallinen tutkimus.

8. ARTIKLA. Perinnealusten restaurointi toteutetaan parhaiten käyttämällä perinteisiä materiaaleja ja menetelmiä. Jos nämä osoittautuvat riittämättömiksi, käytössä olevissa perinnealuksissa voi käyttää nykyaikaisia materiaaleja, joiden teho on todistettu sekä tieteellisesti että käytännössä.

9. ARTIKLA. Perinnealuksen restaurointi ei edellytä sen palauttamista alkuperäiseen rakennusvuoden asuun. Joillakin aluksilla on suuri historiallinen arvo siinä asussa, jossa ne ovat olleet jollakin myöhemmällä aikakaudella. Restaurointi minkä tahansa aikakauden asuun tulisi toteuttaa vasta sen jälkeen, kun valittua aikakautta koskevan historiallisen ja teknisen dokumentaation laatu on arvioitu perinpohjaisesti.

10. ARTIKLA. Pakolliset navigointi- ja turvalaitteet on sisällytettävä kokonaisuuteen yhteensopivasti mutta kuitenkin alkuperäisestä erottuen, jotta restaurointi ei vääristä taiteellista tai historiallista kokonaisuutta.

11. ARTIKLA. Lisäykset voidaan sallia vain, jos ne eivät häiritse aluksen kiinnostavuutta, perinteistä ympäristöä ja tasapainoista kokonaisuutta.

12. ARTIKLA. Kaikki restaurointityöt on aina dokumentoitava tarkasti laatimalla analyttisiä ja kriittisiä raportteja, joita havainnollistetaan piirroksin ja/tai valokuvoin sekä muilla soveltuvilla tavoilla. Raportteihin on sisällytettävä kaikki purkamiseen, käsittelyyn, uudelleen kokoamiseen ja uusien osien lisäämiseen liittyvät työvaiheet sekä työn aikana havaitut tekniset ja rakenteelliset seikat.

BARCELONAN PERUSKIRJA sellaisena, kuin EMH:n työryhmä sen hyväksyi 28. syyskuuta 2002 Enkhuizenissa Alankomaissa.

HUOMAUTUKSET

JOHDANTO

Valtaosa alkuperäisessä asussaan säilyneistä historiallisista rakennuksista, aluksista ja muista kohteista on säilynyt nimenomaan siksi, että ne on otettu käyttöön, vaikka käyttöönotto olisikin tapahtunut vasta viime vuosina ja vaikka käyttötapa eroaisi huomattavasti alkuperäisestä. On väistämätön tosiasia, että näiden arvokkaiden kohteiden jatkuva käyttö varmistaa niiden tarvitseman ja ansaitseman rahoituksen ja ylläpidon. Arkkitehdit totesivat tämän rakennusten osalta jo yli 80 vuotta sitten. Samalla he havaitsivat, että on tärkeää, että uusi käyttö ei väärinkäytön tai muutosten vuoksi tuhoa niitä arvoja, joita yritetään säilyttää. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi kansainvälinen arkkitehtien ja restauroijien ryhmä laati käytännesäännöt, jotka julkaistiin vuonna 1931 ATEENAN JULISTUKSESSA. Julistusta tarkistettiin ja paranneltiin vuonna 1964, jolloin se julkaistiin uudelleen VENETSIAN JULISTUKSENA.

Kumpikin julistus antaa historiallisista rakennuksista vastaaville tahoille ohjeita siitä, miten rakennukset säilytetään parhaiten tuleville polville. Ohjeiden käyttöönotto on osaltaan lisännyt julkista tukea historiallisille kohteille paitsi rahoituksen myös verohelpotusten ja muun suosituimmuuskohtelun muodossa. Lisäksi julistusten periaatteet ovat vaikuttaneet useimpiin nykypäivän eurooppalaisiin lakeihin, jotka koskevat historiallisten muistomerkkien suojelua.

MIKSI PERUSKIRJA TARVITAAN?

Jo jonkin aikaa perinnealusten omistajat ja merihistorioitsijat ovat hakeneet yleistä hyväksyntää sille, että pitäytyminen perinteisissä malleissa ja toimintatavoissa ei ole henkilökohtainen valinta vaan yleisen edun mukaista, ja sen tavoitteena on merellisen perinteen säilyttäminen. On toivottavaa, että tämä johtaa historiallisten kohteiden vapauttamiseen tiukoista tai tarpeettomista turvallisuustoimista sekä julkiseen rahoitukseen tai satama-, merenkulku- ja veroviranomaisten myöntämiin helpotuksiin.

Luonnollisesti kyseiset helpotukset tulisi myöntää vain aluksille, joiden historiallinen aitous on tietyllä vähimmäistasolla tai joissa käytetään säännönmukaisesti aluksen historiaan perustuvia ja perinteisen merenkulkutaidon mukaisia autenttisia toimintatapoja. BARCELONAN PERUSKIRJA määrittelee laadun varmistamisen perustason.

Mikäli alusta käsitellään peruskirjan periaatteiden mukaisesti ja käytetään autenttisen merenkulkutaidon mukaisesti, se täyttää historiallisen aitouden vähimmäistason ja voidaan näin ollen luokitella perinnealukseksi.

Peruskirja antaa perinnealusten omistajille hyödyllisiä ohjeita, vaikka he eivät olisikaan perehtyneet historiallisten muistomerkkien ja kohteiden säilyttämisen yleisiin periaatteisiin. Kaiken kaikkiaan ohjeiden noudattaminen lisää perinnealusten aitoutta ja sitä kautta niiden historiallista arvoa. Aluksen "restaurointi, kunnossapito ja käyttö BARCELONAN PERUSKIRJAN mukaisesti" on osoituksena laadusta. Laiva tai vene, joka "työskentelee ylläpitonsa eteen", säilytetään jälkipolville todennäköisemmin kuin alus, johon sovellettavat moninaiset rajoitukset voivat kuluttaa omistajan resurssit loppuun. Tästä syystä tietty joustavuus on suositeltavaa, jotta aluksella voidaan purjehtia niin, että sen luontaista, säilytettävää historiallista arvoa ei samalla tuhota. Perinnealusten käytön uskotaan lisäävän tulevien sukupolvien kiinnostusta merelliseen perintöön ja siihen liittyvää koulutusta ja jopa olevan edellytyksenä näille. Barcelonan peruskirjan mukainen käyttö lisää ymmärrystä siitä, että perinnealusten ja niiden kautta historiallisten kohteiden ja kädentaitojen vaaliminen on yleisen edun mukaista.

EMH katsoo, että vesillä olevaa kulttuuriperintöä koskeva peruskirja olisi pitänyt laatia jo aiemmin, ja mukautti sitä varten VENETSIAAN JULISTUKSEN ehtoja soveltuvin osin. On kuitenkin huomattava, että BARCELONAN PERUSKIRJAN ehdot laajennettiin koskemaan myös perinteistä merenkulkutaitoa, jota monet historioitsijat ja museoasiantuntijat pitävät yhtä tärkeänä kuin itse perinnealuksia. (BARCELONAN PERUSKIRJA sai nimensä siitä, että aihetta käsiteltiin ensimmäisen kerran ja siitä sovittiin EMH:n kokouksessa Barcelonassa vuonna 2001.)

BARCELONAN PERUSKIRJAN tiettyjä artikloja koskevia HUOMAUTUKSIA

"1. artikla": "Todisteet tietystä sivilisaatiosta tai merkittävästä kehityksestä sekä perinteinen purjehdus, merenkulkutaito ja merenkulkualan työtaito" voivat sisältää monenlaisia historiallisia näkökohtia. Näitä voivat olla esimerkiksi tietty tekninen ominaisuus (moottori, kulkukoneisto, takila jne.) sekä aluksen osallistuminen tiettyyn historialliseen tapahtumaan. "Perinteinen

purjehdus, merenkulkutaito ja merenkulkualan työtaito" viittaavat toimintaan, joka ei enää ole osa tavanomaista merenkulkua. Nämä edellyttävät erityisosaamista, joka unohtuu, jos sitä ei jatkuvasti käytetä (esimerkiksi hiilikäyttöisen höyrykattilan lämmitys, astronominen navigointi eli aluksen paikanmäärittäminen taivaankappaleiden avulla ja purjehtiminen ilman apumoottoria).

"2. artikla": Vaikka "säilyttämisen, restauroinnin ja käytön" tulisi olla pääasiassa historiallisten menetelmien toteuttamista käytännössä, nykyaikaisen tieteen, menetelmien ja välineiden käyttöä ei ole täysin poissuljettu. Kohteiden pitkäaikaista säilyttämistä edesauttavia tutkimustuloksia tulisi hyödyntää, jos ne ovat tarkoituksenmukaisia. Tämä ei kuitenkaan oikeuta nykyaikaisten materiaalien käyttöä pelkästään siksi, että ne helpottavat kohteen kunnossapitoa.

"3. artikla": "Taideteokset" viittaa taiteeseen laajassa mielessä. Esimerkiksi aluksen muotoa tai teknisiä laitteita voidaan pitää taidemuotona taideteollisuusnäkökulmasta.

"4. artikla": -

"5. artikla": EMH katsoo, että aluksen "käyttö" varmistaa aluksen säilymisen sen käytön tuottaman ja oikeuttaman rahoituksen kautta ja auttaa myös esittelemään alusta laajemmalle yleisölle. "Yhteiskunnallisesti hyödyllinen" voi sisältää opetuksellisia elementtejä mutta se voi tarkoittaa myös aluksen kaupallista kehittämistä esimerkiksi muuttamalla sen teolliseen tai rahtikäyttöön tarkoitettu alue matkustajakäyttöön.

"Aluksen ulkoasua" koskevien muutosten kieltämisen tavoitteena on suojella aluksen ulkonäköä. On tärkeää, että aluksen säilyttämiseksi tehtävät toimet eivät tuhoa sitä, mitä nimenomaan halutaan säilyttää. Lisäksi on perusteltua todeta, että minkä tahansa muutoksen aluksen rakenteessa tulisi olla omistajalle mahdollisuus palauttaa alus alkuperäiseen asuunsa.

"6. artikla": Tämä on suositus. Toisin sanoen on toivottavaa mutta ei välttämätöntä, että alukset liikennöivät kotivesillä. Loppujen lopuksi laivat ja veneet on tarkoitettu kulkemaan.

"7. artikla": Aluksen historiallisen tutkimuksen tarkoituksena on antaa taustaa päätöksille, joita mahdollisesti on tehtävä aluksen restauroinnin tai kunnossapidon aikana. Tutkimuksen tarkoitus on estää restaurointi, joka perustuu oletuksiin siitä, "millainen sen olisi pitänyt olla", tai puhtaaseen arvailuun.

"8. artikla": Pitäytyminen materiaaleissa, joiden "teho on todistettu sekä tieteellisesti että käytännössä", on sisällytetty peruskirjaan, koska muiden materiaalien käyttö johtaisi tilanteeseen, jossa aluksesta tulisi erilaisten kokeilujen temmelyskenttä. Tämä ei vastaisi perinnealuksen käsitettä ainutlaatuisena rakennelmana, koska testaamattoman materiaalin toimimattomuus johtaisi lisärestaurointiin, jonka peruste olisi yksinomaan kokeilu eikä aluksen pitkäaikainen kunnossapito.

"9. artikla": Alukset voivat vuosien kuluessa muuttua kuljetettavan lastin, aluksen työntövoimajärjestelmän muutoksen tai jonkin muun syyn vuoksi, jopa aluksen kaupallisen käyttöiän aikana. Tässä artiklassa hyväksytään aluksen restaurointi missä tahansa käyttöiän vaiheessa.

"10. artikla": Artiklan tarkoituksena on varmistaa, että nykyaikaiset laitteet erottuvat aluksen alkuperäisistä tai perinteisistä laitteista.

"11. artikla": Nykyaikaisia turva- ja navigointilaitteita pidetään välttämättöminä perinnealuksen turvallisen käytön kannalta. Tällaiset osat tulisi kuitenkin lisätä siten, että ne eivät häiritse "aluksen kiinnostavuutta, perinteistä ympäristöä ja tasapainoista kokonaisuutta".

"12. artikla": Dokumentaatio on ehdottoman välttämätön aluksen pitkän aikavälin laadun varmistamiseksi historiallisena kohteena. Muutoin tulevaisuudessa on mahdotonta tietää, mitkä ominaisuudet ovat alkuperäisiä ja mitkä materiaalit on lisätty myöhemmin.

Kommenttien laatija: Dr. Ingo Heidbrink (Saksan merimuseo)

Taustamateriaalin laatija: David Morgan

Lisäselvitykset: John Robinson